

„Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2021-2027“ Noorte ja väikeste põllumajandustootjate toetamise ning põllumajandusega seotud taristu (maaparandussüsteemid ja teed) teise töögrupi kohtumise memo

Kohtumine toimus 5. märtsil 2020 Maaeluministeriumis (Lai tn 39 // Lai tn 41, Tallinn). Noorte ja väikeste põllumajandustootjate toetamiseks kavandatavate sekkumislehtede tutvustamine ja arutelu toimus sinises saalis. Põllumajandusega seotud taristu arendamisega seotud sekkumislehtede tutvustamine toimus kollases saalis.

Osalejad

Kohtumisest võtsid osa:

Aiandusliit, Eesti Põllumajanduse ja Kaubanduskoda, Põllumajanduse registrite ja Informatsiooni Amet, Põllumajandusamet, Eesti Maaülikool, Keskkonnaministerium, MTÜ Eesti Noortalunikud, MTÜ Mahepõllumajanduse Koostöökogu, Eestimaa Talupidajate Keskliit, Maaelu Edendamise Sihtasutus, Põllumajandusuuringute Keskus, Põlvamaa Põllumeeste Liit, Tartumaa Põllumeeste Liit, Keskkonnaministerium, Maaeluministerium, Eesti Maaparandajate Selts, maaparanduse projekterija ja konsulent ning maaparanduse ehitaja.

Taust

Maaeluministerium on alustanud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) strateegiakava 2021–2027 koostamisega. Strateegiakava koostamise eesmärk on parandada põllumajandustootmise, toiduainete tootmise ja maapiirkondade säästvat arengut.

Euroopa Komisjon esitas 1. juunil 2018 seadusandlikud ettepanekud 2020. aasta järgse ÜPP kohta. Ettepanekute eesmärgiks on tagada, et ÜPP vastaks paremini praegustele ja tulevastele väljakutsetele, toetades samal ajal jätkuvalt Euroopa Liidu põllumajandustootjaid jätkusuutliku ja konkurentsivõimelise põllumajandussektori kujundamisel. ÜPP rakendamiseks perioodil 2021–2027 tuleb igal liikmesriigil koostada ÜPP strateegiakava, mis hakkab hõlmama nii põllumajanduse otsetoetusi, seni maaelu arengukavade alusel rakendatud maaelu arengu toetusi kui ka põllumajanduse ühise turukorralduse teatud sektoripõhiseid programme.

Arengukava koostamist puudutav info ja toimunud töögruppide materjalid asuvad Maaeluministeriumi kodulehel: <https://www.agri.ee/et/upp-strateegiakava-2021-2027>

Päevakava

10.20- 10.30- kogunemine.

10.30- 10.45- hommikukohv.

10.45- 12.00- sekkumislehtede tutvustamine ning arutelu.

12.00- 12.45- lõuna.

12.45- 15.00- arutelu jätkub

Arutelude tulemused

“Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtluse soodustamine”. Sekkumislehe tutvustus ja arutelu

MeM-i esindaja tutvustas “Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtluse soodustamine” sekkumislehte.

MeM-i esindaja selgitas, et strateegiakava määruse eelnõu tekstis tehtud muudatused annaksid hetkeseisuga liikmesriigile võimaluse valida, kas sätestada toetuse taotlejale ka põllumajandusliku hariduse omamist puudutavad nõuded või mitte.

Järgnenud arutelu käigus toodi välja, et toetuse taotlejatelt võiks ka edaspidi nõuda põllumajandusliku hariduse omamist, kuid nõue peaks piirduma kutsekvalifikatsiooniraamistiku 4. tasemega. Viienda kutsetaseme osas kommenteeriti, et selle omandaja näol peaks olema tegemist oma eriala täieliku eksperdiga ning seega on nimetatud taseme saavutamise nõudmine alustavatelt ettevõtjatelt kolme aasta jooksul liigne ootus.

Arutelu käigus püstitati küsimus, kas peaks nõudma, et noortel oleks põllumajanduslik haridus või haridusnõude saaks lugeda ka täidetuks, kui noorel on näiteks majandusalane haridus?

Arvati, et lisaks põllumajanduslikule haridusele võiks põllumajanduses alustamiseks vajaliku hariduse omamise nõude lugeda täidetuks ka juhtudel, kui taotleja on omandanud hariduse mõnes muus valdkonnas nagu näiteks toiduainete töötlemise või biokeemia. Samas tõdeti, et ei tohiks tekitada loetelu õppekavadest, mis on sobilikud. Samuti peaks mõtlema sellele, kuidas jõuaksid kogemustega ettevõtjad, kes teist või kolmandat haridust omandavad, sellesse meetmesse. Leiti, et kindlasti ei ole piisav haridusnõude täitmiseks lühiajaliste kursuste läbimine.

MeM-i esindaja selgitas, et 5. kutsetaseme nõue, mis on siiani toetuse saajatele kehtinud, ei ole andnud soovitud efekti ehk vaatamata 5. kutsetaseme omandamisele on väga palju toetuse saajaid, kes pärast toetuse saamisest tulenevate nõuete täitmist (sh 5 kutsetaseme) sisuliselt lõpetavad ettevõtte tegevuse. Seega ei ole nimetatud taseme nõudmine ennast õigustanud ning tulevikus plaanitakse hariduse osas nõudeid vähendada ja nõuda toetuse saajalt vähemalt 4. kutsetaseme omandamist. Leiti, et 5. kutsetaseme omamine peaks olema kvaliteedinäitaja ehk antud meistrile, kes on autoriteet ka sektoris, mitte seotud toetuse saamisega

Arutelu äriplaanide teemal:

MeM-i esindaja tõi olulise kohana välja, et suuremat rõhku tuleb edaspidi panna esitatavate äriplaanide sisulise kvaliteedi tõstmisele. MeM-i eesmärgks on järgmiseks programmiperioodiks välja töötada selline äriplaaninäidis, mille põhjal eksperdid oleksid suutelised taotleja poolt esitatud andmete alusel hindama kas kavandatav tegevus on jätkususuutlik ning kas selleks on mõistlik kasutada toetust. Ideena käidi välja, et esmalt hindab hindamiskomisjon äriplaanid ja seejärel kõik toetuse taotlejad, kes said äriplaanid eest vähemalt minimaalse hindepunktide summa, peavad äriplaanid kaitsma komisjonis. Lisaks toetati mõtet, et äriplaanis kajastatav majandustegevuse prognoos peaks olema vähemalt 5 aasta pikkune.

Järgnes arutelu eelnõustamise vajalikkuse üle. Toetati põhimõtet, et toetuse taotlemisele eelnev nõustamine võiks olla kohustuslik, kuid võimaliku ohuna toodi välja, et eelnõustamine ei tohiks muutuda formaalsuseks. Vaja on analüüsida, milline on lisandväärtus, kui muudetakse eelnõustamine kohustuslikuks, näiteks kas eelnõustamist nähakse noore ettevõtja juhendamisenä?

Eelnõustamise positiivse küljena toodi välja, et see aitaks ära hoida skeemitajaid. Arutelu käigus toodi ka välja, et kui toetuse taotlejal on hea äriidee, siis konsulent saaks aidata seda äriplaanis ka kirjeldada – kõige olulisem on ikkagi see, et äriplaani oleks teostatav.

Uue mõttena toodi töögrupis välja, et toetuse andmisel võiks rakendada põhimõtet, et taotleja teeb algul investeeringu laenuga ning kui toetuse saaja on saavutanud teatud osa äriplaanis kirjeldatud eesmärkidest, siis osa taotleja poolt võetud laenust muutuks tagastamatuks toetuseks. Vastuargumendina toodi välja asjaolu, et põllumajandustootmine ja eriti sellega alustamine on oma olemuselt väga kapitalimahukas. Selgitati, et kui taotleja soovib ühele osale toetust, mida on kindlasti vaja (näiteks mõnele seadmele), siis peaks selle osa saama toetusega. Järgmise toetuse osa võiks toetuse saaja saada laenu või finantsinstrumendina, millest hiljem osa toetuse abil refinantseeritakse.

Rõhutati ka, et tänane toetuskeem peaks muutuma, sest alustavale ettevõtjale on 40 000 eurot liiga väike summa. Ettevõtlusega alustamine eriti veel põllumajanduses on kapitalimahukas.

“Väikeste põllumajandusettevõtete arendamine”. Sekkumislehe tutvustus ja arutelu

MeM-i esindaja selgitas sekkumislehe tutvustamisel, et üldiselt kavandatakse väikeste põllumajandusettevõtete toetamise jätkamist tingimustel, mis on kehestatud Eesti maaelu arengukava 2014–2020 (edaspidi *arengukava*) meetmes 6.3. Seda lähenemist toetas ka noorte ja väikeste põllumajandustootjate esimese töögrupi arutelu.

MeM-i esindaja selgitas, et uus põhimõtteline muudatus seisneb selles, et kui seni sai toetust taotleda juba tegutsev ettevõtja, siis edaspidi saab seda teha ka tootmisega alustav ettevõtja. Samuti toodi muudatusena välja, et edaspidi toetatakse ka põllumajandustoodete töötlemist. Sekkumist rakendatakse nii tagastatava kui tagastamatu abina ning tingimuseks on, et vähemalt 50% toetusest läheb investeeringuteks. Äriplaani hindamise põhimõtted võiksid olla samad, mis sekkumise “Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtluse soodustamine” puhul. Samuti selgitati, et toetuse suuruse teemal saab arutleda peale strateegiakava täpse eelarve teadasaamist. Kui toetussumma jääb samaks nagu sellel programmiperioodil, siis ei oleks mõistlik äriplaani kaitsmist teha.

Kuna toetuse taotlemise tingimused sekkumistes „Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtluse soodustamine,“ ja „Väikeste põllumajandusettevõtete arendamine“ teatud osades kattuvad, siis töögrupis tehti ettepanek välja töötada täpsemad kriteeriumid, mis aitaksid eristada mõlema sekkumise sihtgruppi. MeM-i esindaja selgitas, et kuna käesoleva programmiperioodi meetmele 4.1 (Investeeringud põllumajandusettevõtja tulemuslikkuse parandamiseks) sarnast meedet ei tule, siis nähakse ette, et noor põllumajandusettevõtja saaks kõnealuselt meetmest toetust tulla taotlema ka pärast seda, kui ta on toetust saanud „Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtluse soodustamine“ sekkumisest. Ehk tegemist oleks sekkumisega, millest saaksid toetust tulla taotlejad, kes viisid edukalt täide „Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtluse soodustamine“ sekkumise raames esitatud äriplaani.

Põllumajandusega seotud taristu (maaparandussüsteemid ja teed). Sekkumislehtede tutvustus ja arutelu.

Sekkumine 1.8 Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (maaparandussüsteemid ja teed) kaasajastamisse.

Kohtumist alustati koostatud sekkumislehe 1.8 „Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (maaparandussüsteemid ja teed) kaasajastamisse“ tutvustamisega.

Sekkumisliik

Töögrupis toimus arutelu väljapakutud sekkumisliigi üle. Leiti, et eesvooludel uuendustöö toetuse ühikumääradega toetamine, lihtsustab oluliselt toetuse taotlemist ning vähendab hilisemat sekkumise ja investeeringute vajadust maaparandussüsteemi teistel rajatistel. Leiti, et erinevaid uuendustöö toetuse ühikumäärase tohiks liigiti olla palju.

Leiti, et maaparandussüsteemi rekonstrueerimiseks, uuendamiseks (va eesvool) ja ehitamiseks rakendatakse toetusmäärase.

Asjaomased erieesmärgid

Töögrupp toetas Tiiu Valdmaa ettepanekut lisada sektori sisene eesmärk, järgmises sõnastuses: „Parandada või hoida ühiseesvoolude tehnilist või ökoloogilist seisundit või ökoloogilist potentsiaali“.

Toetuskõlblikud taotlejad

Töögrupi liikmed avaldasid toetust Eesti Maaparandajate Seltsi poolt tehtud ettepanekule, laiendada abikõlblike taotlejate ringi ning anda õigus toetust küsida mittetulundusühingutele, kelle põhikirjaliseks tegevuse eesmärgiks on märgitud maaparandushoid. Tegemist on valdavalt endiste maaparandusühistutega, kes ei ole soovinud jätkata tegevust maaparandusühistuna kehtiva maaparandusseaduse tähenduses, kuid on otsustanud jätkata oma tegevust mittetulundusühinguna, kelle põhikirjaliseks tegevuse eesmärgiks on märgitud maaparandushoid.

Sekkumiste olemuse/nõuete kirjeldus

Töögrupis oli tõsine arutelu sekkumise olemuse üle. Leiti, et eesvoolude uuendamise toetamine ühikumääradega lihtsustab oluliselt, eesvooludel uuendustööde läbiviimist ning vähendab PRIA esindaja arvamusel oluliselt toetuse menetlemise kulusid.

Töö grupp leidis, et kui taotlejate poolt eesvoolude uuendamiseks taotletud toetus summa ületab kehtestatud eelarvelisi vahendeid siis, eelistamaks maaparandusühistuid, vähendatakse esimeses järjekorras kõigi teiste taotlejate ühikumäärase, jättes maaparandusühistute poolt taotletud ühikumäärase kärpimata.

Sekkumise eelarve planeerimisel on vajalik tagada, et riigi poolt korrashoitavate eesvoolude uuendamiseks vajalike vahendeid oleks planeeritud piisavalt, kuna nende eesvoolude seisundist sõltub väga suure osa maaparandussüsteemide toimimisvõime.

Toetatavad tegevused ja toetuskõlblikkuse tingimused

Toomas Timmusk EPMÜ-st märkis, et maaparandusprojektide mullastiku kaardid on oluliselt detailsemad ja täpsemad kui seda on Maa-ameti mullastiku kaardid. Samas on teada, et pärast

turba-alade kuivendamist on vähenenud turbalade ulatus, turbalasundi paksus ning muutunud turba lagunemise aste. Vajalik oleks, et turvasalade kohta aktuaalsete andmete saamiseks selgitataks maaparandussüsteemide rekonstrueerimisel pinnase uurimistöödega turvaslasundi paksus ning turba lagunemise aste. Töögrupi liikmed avaldasid toetust esitatud ettepanekule. Töögrupp leidis, et põllumajandusega seotud maaparandusrajatisse tehtav investeering saab olla toetuskõlblik kui eelnevalt on hoiutööd eesvoolul teostatud maaparandushoiu nõuetele vastavalt. Selline nõue aitab parandada eelkõige projektide kvaliteeti, mille tulemusena väheneb keskkonnanähting tööde tegemisel ja sekkumise vajadus.

Planeeritud toetuse summad.

Toimus esialgne arutelu toetusmäärade üle. Leiti, et olemasoleva maaparandussüsteemi rekonstrueerimise ja uuendamise toetusmäär peaks olema vähemalt 75 %. Leiti, et kui toetusmäär peaks langema alla 60%, puudub sellel sekkumisel ergutav mõju.

Eesti Maaparandajate Seltsi ning Mahepõllumajanduse Koostöökogu esindaja avaldasid arvamust, et maaparandusinvesteeringutest ei saa otsesest kasu konkreetne tootja või taotleja, vaid pigem annab investeering maaparandussüsteemidesse võimaluse maad sihipäraselt kasutada ning kohaneda muutuvate kliimatingimustega.

Sekkumine 5.2 Maaparanduse keskkonnakaitse rajatised

Asjaomased erieesmärgid

Töögrupp toetas Tiiu Valdmaa ettepanekut ja lisada uus sektori sisene eesmärk, järgmises sõnastuses: „Parandada või hoida ühiseesvoolude tehnilist või ökoloogilist seisundit või ökoloogilist potentsiaali“

Tulemusindikaatorid

Töögrupi liikmed märkisid, et väljapakutud indikaatorid iseloomustavad sekkumise tulemust. Tehti ettepanek täpsustada näitajat „Toetusega rajatud, rekonstrueeritud ja uuendatud keskkonnakaitserajatiste arv“, lisades sinna ka „kahepoolse reguleeriva võrgu rajatiste arv“.

Sekkumiste olemuse/nõuete kirjeldus

Töögrupp leidis, et maaparanduse keskkonnakaitse rajatiste toetamiseks peavad hoiutööd eesvoolul olema eelnevalt teostatud maaparandushoiu nõuetele vastavalt. Nõue on vajalik, et vältida maaparanduse keskkonnakaitse rajatiste rajamist või korrastamist objektidele, mis ei vasta maaparandushoiu nõuetele.

Toetuskõlblikud taotlejad

Töögrupp leidis, et toetuskõlblikuks taotlejaks võib olla füüsilisel isiku, tingimusel, et taotleja tagab rajatise korrashoiu kohustuse hilisema täitmise.

Tegemist oli töögrupi viimase planeeritud kohtumisega ning edasine töö toimub vajadusel töögrupi liikmeid kirjalikult kaasates.

Memo koostasid: Janeli Tikk, Jaanus Joasoo, Madis Võikar, Harry Päss ja Hannes Puu